

Nr 92.

Ankom till riksdagens kansli den 9 maj 1932 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av byggnader för karolinska sjukhuset m. m. jämte fyra i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I den till riksdagen den 4 januari 1932 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1932/1933 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkt 111 av det vid statsverkspropositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag) föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till uppförande av byggnader för karolinska sjukhuset i Stockholm m. m. för budgetåret 1932/1933 beräkna ett extra reservationsanslag av 500,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 26 februari 1932 dagtecknad proposition, nr 154, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för sistnämnda dag, föreslagit riksdagen att av det till uppförande av byggnader för karolinska sjukhuset i Stockholm m. m. av 1931 års riksdag beviljade beloppet av 11,626,984 kronor för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag av 500,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till sist omnämnda statsrådsprotokoll.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *N. Wohlin* m. fl. (I: 76) och den andra inom andra kammaren av herr *O. Carlström* m. fl. (II: 152), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts äskande under åttonde huvudtiteln, punkt nr 111, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att förhandlingar snarast möjligt upptagas med Stockholms stad, dels rörande en förläggning

av den medicinska undervisningen till stadens planerade Södersjukhus, dels — i och för en framtida förflyttning hit av karolinska institutets teoretiska institutioner — rörande dispositionsrätt för staten av den tomt, som ligger omedelbart norr om den å Årstaberget av stadens utredningsmän föreslagna förlägningsplatsen för det nya sjukhuset, dels slutligen att förenämnda förhandlingar från statens sida föras i huvudsaklig överensstämmelse med i motionerna angivna allmänna riktlinjer,

dels ock två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *K. G. Westman* m. fl. (I: 322) och den andra inom andra kammaren av herr *G. Johanson* i Hallagården m. fl. (II: 477), i vilka motioner hemstälts, att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 154 ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte till nästa års riksdag framlägga ny utredning i karolinska institutets byggnadsfrågor, dels innefattande i anslutning till 1931 års riksdags beslut en fullständig generalplan med beräkningar över hela Norrbackanläggningens byggnads- och driftskostnader, dels innehållande en undersökning rörande möjligheten — att vid en ur vetenskaplig synpunkt fullt tillfredsställande lösning — nedbringa kostnaderna genom en förläggning av den medicinska undervisningen jämte karolinska institutets teoretiska institutioner i anslutning till Stockholms stads planerade centralsjukhus på Söder.

Beträffande de skäl, som av motionärerna anförts till stöd för de i motionerna framförda yrkandena, får utskottet hänvisa till motionerna I: 76 och I: 322.

I huvudsaklig överensstämmelse med ett av 1926 års sjukhuskommission avgivet förslag avlät Kungl. Maj:t till 1930 års riksdag en den 14 mars 1930 dagtecknad proposition (nr 232) angående uppförande av nytt kliniskt sjukhus i Stockholm m. m.

Enligt denna proposition skulle ett nytt kliniskt sjukhus, benämnt karolinska sjukhuset, samt nya lokaler för karolinska institutets teoretiska institutioner uppföras å det s. k. Norrbackaområdet, vilket av 1927 års riksdag upplåtits för berörda ändamål. Byggnadsföretaget skulle utföras i tre etapper. Med iakttagande härvid av den principen, att de institutioner och kliniker, vilkas behov av nya lokaler vore störst, i första hand borde tillgodoses, hänfördes till den första etappen följande kliniker med polikliniker, nämligen en medicinsk, en kirurgisk, en radioterapeutisk, en oftalmologisk, en oto-laryngologisk och en obstetrisk-gynekologisk klinik ävensom ett röntgendiagnostiskt institut, vidare vissa för klinikerna gemensamma inrättningar, nämligen isoleringsavdelning, tandpoliklinik, centrallaboratorier, badavdelning, gymnastikavdelning, apotek, desinfektionsavdelning, kök och matsalar, tvättrinättning, begravningskapell, personalbostäder, förråds- och verkstadslokaler ävensom ångpanneanläggning samt slutligen en patologisk institution. I avseende å denna första

etapp innefattade propositionen hemställan, att riksdagen måtte besluta dess utbyggande i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten C. Westman upprättade ritningar och kostnadsförslag.

Med den radioterapeutiska kliniken skulle enligt propositionen sammanföras cancerföreningens i Stockholm nuvarande vårdanstalt för kräftsjuka, radiumhemmet, ävensom forskningsavdelningar, allt i huvudsaklig överensstämmelse med riktlinjer, som en av Hans Maj:t Konungen tillsatt kommitté i betänkande av den 23 maj 1929 avgivit och som av honom godkänts, samt i enlighet med den närmare överenskommelse, som Kungl Maj:t kunde komma att träffa med styrelsen för Konung Gustaf V:s jubileumsfond och cancerföreningen.

Kungl. Maj:ts förslag innebar vidare, att det nuvarande garnisonssjukhuset i Stockholm skulle sammanlösas med karolinska sjukhuset sålunda, att förstnämnda sjukhus nedlades och för garnisonens sjuka inrättades särskilda avdelningar för medicinska och kirurgiska fall å karolinska sjukhuset. För övriga fall skulle däremot garnisonens sjuka erhålla vård å det nya sjukhusets olika specialkliniker.

Sammanlagda antalet platser å den första etappens sjukavdelningar skulle utgöra 900, varav 779 allmänna platser och 121 enskilda. För garnisonsavdelningen skulle disponeras 100 av de allmänna platserna, därav 50 på medicinska och 50 på kirurgiska kliniken samt 8 av de enskilda platserna. 50 av de till 100 beräknade allmänna platserna å den radioterapeutiska kliniken samt 7 av de enskilda platserna därstädes skulle bekostas av medel, som skulle ställas till förfogande av cancerföreningen och konung Gustaf V:s jubileumsfond. Av övriga 629 allmänna vårdplatser skulle 315 avses för Stockholms stad, 110 för Stockholms län och 204 för landet i övrigt. De allmänna vårdavdelningarna skulle envar omfatta 25 sängplatser; dock skulle en vårdavdelning för septiska fall å obstetriska kliniken omfatta endast 20 platser. De enskilda vårdavdelningarna varierade i storlek mellan 6—13 platser.

De olika klinikerna upptogo följande platsantal å allmän vårdavdelning: medicinska och kirurgiska klinikerna vardera 150 (utom de 50 sängarna å garnisonsavdelningen), oftalmologiska kliniken samt öron-, näs- och halskliniken vardera 75, obstetriska kliniken 70, gynekologiska kliniken 50 och radioterapeutiska kliniken 100. Härtill kom en isoleringsavdelning om 9 platser. Såsom en ledande princip vid bestämmandet av klinikernas storlek hade gällt, att dessa icke borde omfatta större antal platser än som för bedrivande av undervisningen vore oundgängligen erforderligt.

Totalkostnaden för sjukhusets utbyggande i första etappen uppskattades i propositionen till 24,078,509 kronor. I detta belopp ingingo ej vissa bidrag, som cancerföreningen och jubileumsfonden utfäst sig att lämna till jubileumsklinikens uppförande m. m., samt ej heller kostnaderna för uppförande av tre bostadshus för klinikchefer, vilka kostnader voro av-

sedda att helt gäldas med lån samt förräntas och amorteras av influtna hyresmedel. Av nämnda belopp, 24,078,509 kronor, beräknades 5,588,264 kronor direkt betingade av sjukhusets undervisnings- och forskningsuppgifter samt av merutgifterna för Norrbackatomtens iordningställande. Sistsagda summa ansågs vid beräkning av kostnaden per vårdplats böra frånräknas totalkostnaden, enär eljest icke en med platskostnaden å sjukhus i allmänhet jämförbar siffra erhöles.

Efter avdrag av 5,588,264 kronor från totalkostnaden, 24,078,509 kronor, återstod ett belopp av 18,490,245 kronor. Om denna summa fördelades lika å var och en av första etappens 843 vårdplatser — de av cancerföreningen och jubileumsfonden bekostade 57 platserna äro härvid frånräknade — erhöles en platskostnad av 21,934 kronor.

Till kostnaden för sjukhusets uppförande skulle staten, Stockholms stad och Stockholms län bidraga, varjämte medel för de byggnadskostnader, som fölle å de enskilda platserna, skulle anskaffas genom upplåning. Staden och länet skulle dock icke på grund av sina bidrag erhålla någon del i äganderätt till byggnader eller tomt.

Vad angår Stockholms stads och Stockholms läns delaktighet i sjukhuset, hade träffats preliminärt avtal, enligt vilket av sjukhusets vårdplatser, på sätt förut nämnts, 315 skulle avses för sjuka från staden och 110 för sjuka från länet. För varje vårdplats skulle staden erlægga 18,000 kronor och länet 17,000 kronor. Dessa belopp skulle anses täcka byggnadskostnader och tomtavgift. För platsernas utrustning skulle särskild ersättning utgå. Stadens bidrag till byggnadskostnaderna skulle alltså utgöra 5,670,000 kronor och länets 1,870,000 kronor eller tillhopa 7,540,000 kronor. Dessa bidrag skulle gäldas på det sättet, att staden och landstinget upplånade och till staten utlånade de erforderliga beloppen, vilka staden och landstinget därefter skulle hava att amortera. De årliga annuiteterna skulle fördelas på vederbörandes vård dagar i form av s. k. platskostnadsavgift, som under förutsättning av 40-årigt, 4 ½ procents amorteringslån skulle per säng och dag utgöra för staden 2 kronor 68 öre och för landstinget 2 kronor 53 öre. Genom lån skulle för de enskilda vårdplatserna anskaffas 2,325,004 kronor att förräntas och amorteras genom inflytande vårdavgifter. Återstående beloppet, 14,213,505 kronor, skulle bestridas medelst statsanslag.

Kostnaderna för sjukhusets utrustning beräknades till omkring 3,600,000 kronor, som skulle fördelas i vederbörlig proportion mellan staten, Stockholm stad och Stockholms län ävensom jubileumsfonden.

Vad kostnaderna för sjukhusets drift beträffar, skulle dessa i första rummet bestridas av inflytande vårdavgifter. För Stockholms stad och län skulle därvid enligt det träffade preliminära avtalet gälla, att, i den mån vårdkostnaderna icke kunde täckas genom patienternas egna legosängsavgifter, staden respektive länet skulle erlægga vad som belöpte å antalet vård dagar för stadens och länets sjuka; dock att dagskostnaden ej

finge överstiga den genomsnittliga vårdkostnaden under året, inberäknat kostnaden för sjukhusets underhåll m. m., på stadens respektive länets egna sjukvårdsinrättningar av motsvarande slag. I fråga om de 204 för patienter från riket i övrigt avsedda platserna skulle vederbörande patienter själva gälda hela den fastställda legosängsavgiften; dock att hemlandstinget skulle lämna vårdbidrag om 2 kronor 50 öre för patienter, som insjuknat i Stockholm eller i Stockholms län eller som, på grund av att lämplig vård ej stode att få å hemlandstingets sjukvårdsinrättningar, av vederbörande lasarettsläkare remitterats till karolinska sjukhuset. Den del av kostnaderna för sjukhusets drift, som icke täckes medels legosängsavgifter eller omförmälda bidrag, skulle bestridas genom statsbidrag. Detta uppskattades till omkring 560,000 kronor per år.

I propositionen hemställdes, att överenskommelse rörande samarbetet för sjukhusets uppförande och drift måtte få träffas mellan staten, Stockholms stad och Stockholms läns landsting i enlighet med de i propositionen förordade samt av staden och landstinget godtagna bestämmelser. Vidare begärdes godkännande av de föreslagna principerna för byggnadsföretagets finansiering samt bemyndigande att vidtaga åtgärder för Norrbackaområdets ianspråktagande, för markutbyte och tomtreglering.

För ifrågavarande byggnadsarbeten i första etappen begärdes anvisande av ett extra reservationsanslag av 14,213,505 kronor, varav 300,000 kronor för budgetåret 1930/1931 att användas till förberedande arbeten, uppgörande av definitiva ritningar m. m. Av sistnämnda belopp avsågos högst 30,000 kronor till förberedande arbeten för en ny vanförestalt, åt vilken enligt propositionen tomt skulle upplätas å Norrbackaområdet.

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition väcktes inom riksdagen tre motioner (I: 333 och 341; II: 520), i vilka av olika skäl yrkades, att förslaget icke måtte av riksdagen godtagas.

I sin skrivelse den 11 juni 1930 (nr 386), vari riksdagen anmälde sitt beslut i anledning av omförmälda proposition och i ämnet väckta motioner, anförde riksdagen bland annat följande:

I föreliggande ärende synes vara ostridigt, att karolinska institutet, landets största medicinska undervisningsanstalt, är i trängande behov av bättre, rymligare och mera modernt inrättade och utrustade lokaler för att kunna meddela en fullgod läkarutbildning. Häremot har, såvitt riksdagen kunnat finna, icke gjorts några invändningar av beskaffenhet att kunna tillmätas betydelse. Detta behov har av riksdagen själv erkänts genom dess uttalanden och beslut om förberedande åtgärder i ämnet vid 1926 och 1927 årens riksdagar. Sålunda fann 1926 års riksdag en »skyndsamt utredning» om ett nytt kliniskt sjukhus och nya lokaler för en medicinsk högskola »synnerligen önskelig», och 1927 års riksdag upplät tomt för ändamålet.

Även i fråga om sättet, varpå förbättrade undervisningslokaler borde beredas, kan riksdagen i visst avseende redan sägas hava tagit ställning. Såväl från institutets sida som ock av de sakkunnigkommissioner, som hand-

haft frågans utredning, har med styrka hävdats den s. k. enhetstanken, d. v. s. önskvärdheten att vid byggnadsplanernas realiserande alla de institutioner, teoretiska och praktiska, av vilka karolinska institutet för sin verksamhet är i behov, sammanföras till ett helt såsom en enda, sammanhängande anläggning. Till denna tanke torde riksdagen få anses hava givit sin anslutning, då riksdagen år 1927 beslöt att »till förläggningsplats för uppförande av nytt kliniskt sjukhus i Stockholm och nya lokaler för karolinska institutet» upplåta det s. k. Norrbackaområdet. Det är vid sådant förhållande naturligt, att de sedermera vidtagna både långvariga, mödosamma och ganska dyrbara utredningarna inriktat sig på enhets-tankens förverkligande.

Riksdagen, som nu har att taga ställning till det föreliggande förslaget till frågans definitiva lösning, har, med avseende å behovet av förbättrade lokalförhållanden för karolinska institutet och dess kliniker samt åstadkommandet av dylika genom de olika avdelningarnas sammanförande till ett helt, icke av den förebragta utredningen funnit anledning frångå den ståndpunkt, riksdagen sålunda tidigare härutinnan intagit. Fastmera har riksdagen, av vad som i berörda hänseenden ytterligare förekommit, stärkts i sin uppfattning om det synnerligen berättigade i kravet på drägligare yttre arbetsförhållanden för ifrågavarande medicinska högskola, och att en lösning av frågan bör ske efter enhetstankens princip.

Vad särskilt sistnämnda spörsmål angår, har i motionen II: 520 och även i motionen I: 333 dess berättigande eller nödvändighet dragits i tvivelsmål. Häremot stå enhälliga uttalanden av karolinska institutets lärarkollegium vid upprepade tillfällen sedan mer än tio år tillbaka och av ett flertal offentliga utredningskommissioner, andra sakkunniga myndigheter onämnda. Riksdagen vill särskilt hänvisa till den klagande framställning av enhetstankens betydelse, som givits av lärarkollegiet i dess senaste yttrande i frågan och som finnes återgivet å sid. 30—31 i den kungl. propositionen. Då det göres gällande, att denna fråga icke är tillräckligt utredd, kan därför riksdagen ej finna, att denna mening är riktig. Olägenheterna av den nuvarande splittringen såväl som det av läkarvetenskapens utveckling betingade behovet av ett även lokalt samband mellan de olika institutionerna och klinikerna synas riksdagen tvärtom på ett auktoritativt sätt klarlagda. I jämförelse härmed måste ett blott och bart påstående i motsatt riktning, utan närmare motivering och utan stöd från sakkunnigt håll, väga lätt.

Då riksdagen från nu angivna utgångspunkt går att granska det föreliggande förslaget mera i detalj och de mot detsamma framställda invändningarna, vill riksdagen ytterligare betona, att riksdagen finner de skäl, som anförts för ett omedelbart avgörande av karolinska institutets byggnadsfråga, så starka, att riksdagen anser ett vidare undanskjutande av denna fråga icke vara försvarligt under annan förutsättning, än att någon sådan utväg anvisas, vilken klart och otvetydigt innebär ur statens synpunkt bestämda fördelar framför Kungl. Maj:ts förslag.

Mot förslaget har framför allt anmärkts, att detsamma icke tillräckligt tager sikte på möjligheterna att genom samarbete med Stockholms stad lösa lokalfrågan i syfte att dels vinna en kostnadsbesparing för statsverket, dels ock erhålla bättre garantier för ständig tillgång till ett fullgott sjukmateriel för undervisningen. I avseende härå har man särskilt erinrat om 1926 års riksdags uttalande, att vid en utredning rörande överenskomelse med Stockholms stad borde tagas i betraktande, huruvida icke i till-

lämpliga delar det s. k. Malmöhuslänsystemet kunde tjäna till ledning, saunt velat göra gällande, att vederbörande på denna punkt icke ställt sig riksdagens anvisningar till efterrättelse.

Riksdagen vill då först med några ord beröra innebörden av detta system. Vid sjukvårdsinrättningarna i Lund är länet sjukhusägare, staten allenast bidragsgivare. Såsom å sid. 59 i propositionen angives, har staten delvis bekostat sjukhusbyggnadernas uppförande, och vid senast verkställda nybyggnadsarbeten hava byggnadskostnaderna bestritts till hälften av staten och till hälften av landstinget. Staten har vidare under senare år lämnat bidrag till driftskostnaderna för de vårdplatser, som upptagas av utomlänspatienter, motsvarande det belopp av sjukhusets allmänna dagskostnad, som överstiger 4 kronor 50 öre, och har därjämte svarat för kostnaderna för legosängsavgifterna för 20 procent av underhållsdagarna vid barnbördsavdelningen. Principen för statens bidrag i förevarande fall synes — yttrar departementschefen — vara den, att staten bestrider byggnads- och underhållskostnaderna för de särskilda lokaler och övriga byggnadsanordningar, som betingas av sjukhusets undervisnings- och forskningsuppgifter, samt täcker sjukhusägarens kostnader för de vårdplatser, som äro behöfliga för undervisningen men ej krävas för sjukvårdsområdets eget behov.

Riksdagen vill icke förneka, att en lösning av förevarande byggnadsfråga efter nu angivna linjer sannolikt skulle hava ställt sig ur statens synpunkt *ekonomiskt* fördelaktigare. Men riksdagen har icke kunnat finna ådagalagt, att denna väg är framkomlig utan enhetstankens uppgivande. Riksdagen har undersökt de möjligheter, som kunna tänkas erbjuda sig att till någon av stadens hittillsvarande sjukvårdsanstalter förlägga de institutioner och kliniker, som för karolinska institutets verksamhet äro erforderliga, och enligt den uppfattning, vartill riksdagen kommit vid dessa överväganden, står någon tomt, där alla dessa inrättningar med möjlighet till framtida utvidgning skulle kunna inrymmas, icke till buds. De under den offentliga diskussionen i sådant hänseende framkastade förslagen synas riksdagen icke vara av den beskaffenhet, att de kunna anses förtjänta av ett närmare övervägande och alltså utgöra tillräcklig anledning till ett uppskov med frågans avgörande. Riksdagen vill tillägga, att även om man frånginge enhetsprincipen så till vida, att karolinska institutets teoretiska institutioner förlades till annan plats än klinikerna, riksdagen håller före, att det skulle möta stora svårigheter att å någon av stadens för sjukhusinrättningar avsedda tomter finna tillräckligt utrymme för institutets kliniker och därmed sammanhörande anstalter.

Med avseende å att 1926 års sjukhuskommission i sitt betänkande icke närmare dryftat utvägen till en överenskommelse enligt Malmöhuslänslinjen torde även böra beaktas, att då kommissionen hade att taga slutgiltig ståndpunkt till frågan, 1926 års riksdags uttalande, som utgick från sjukhusbyggnadsakkunnigas förslag av år 1925, efterföljts av 1927 års riksdags beslut om upplåtande av det staten tillhöriga Norrbackaområdet, varigenom spörsmålet i så måtto kom i ett annat läge än förut, att kommissionen hade skäl att taga för givet, att frågan skulle lösas enligt enhetsprincipen och med staten såsom sjukhusföretagare. Kommissionen synes vid sådant förhållande knappast haft anledning att framlägga utredning rörande Malmöhuslänslinjen, då denna väl icke kan tänkas tillämpad under annan förutsättning, än att kommunen är tomt- och alltså också sjukhusägare.

En ytterligare omständighet, som synes utesluta möjligheten av någon annan än staten såsom sjukhusföretagare i detta fall, är garnisonssjukvårdsfrågan. Enligt riksdagens mening tala starka skäl för ett nedläggande av det nuvarande garnisonssjukhuset, vilket numera icke kan erhalla full beläggning med militära patienter. Att ersätta detta sjukhus med ett nytt särskilt militärsjukhus synes av ekonomiska och andra skäl ej lämpligt. Under sådana förhållanden synes det riksdagen vara en lycklig lösning av detta sjukvårdsproblem att samordna den militära sjukvården i Stockholm med det nya kliniska sjukhuset, som därvid får en del av sitt platsbehov fyllt. De invändningar mot en sådan organisation, som gjorts från vissa militära myndigheter, förefalla riksdagen icke vara bärande. Och det militära sjukvårdsmaterialets användbarhet för kliniskt ändamål har vitsordats av den medicinska sakkunskapen. Om man alltså i likhet med riksdagen utgår från att den föreslagna omorganisationen bör komma till stånd, synes det riksdagen uteslutet, att en dylik samorganisation skulle kunna inordnas i det kommunala sjukhusväsendet på ett sådant sätt, att såväl statens, d. v. s. de speciellt militära och undervisningens, som ock samtidigt kommunens intressen kunde i tillbörlig grad tillgodoses.

Vad angår invändningen att sjukmaterialet å det föreslagna sjukhuset ej skulle kunna förväntas bliva fullgott för undervisningen eller ej tillräckligt genom att anläggningen ej väsentligen byggde på det egna sjukvårdsområdets behov, synes riksdagen dessa farhågor ogrundade. Bebyggelsen i de trakter, där sjukhuset skulle hava sin plats, är synnerligen livlig och visar en stark tendens till ökning. Samtidigt växer det allmänna sjukvårdsbehovet i landet med stor hastighet. Av sistnämnda anledning synes det riksdagen ej heller befogat att i tillkomsten av det nya kliniska sjukhuset se ett hinder för utvecklingen av landsbygdens centrallasarett. Bägge organisationsformerna komma otvivelaktigt att hava sitt fulla existensberättigande och på erforderligt sätt komplettera varandra.

I fråga om det förslag till avtal med staden och länet, som av Kungl. Maj:t framlagts och till vilket staden anslutit sig, synes det riksdagen obestriddligt att, såsom ock av departementschefen framhålles, detta avtal är för staten ekonomiskt fördelaktigare än sjukhusbyggnadssakkunnigas tidigare förslag. Enligt sistnämnda förslag torde stadens bidrag kunna uppskattas till omkring 15,300 kronor per säng; enligt nu föreliggande förslag är det 18,000 kronor. Enligt sjukhusbyggnadssakkunnigas förslag skulle staden svara allenast för halva skillnaden mellan dagskostnaden (med frånräknande av undervisningskostnaderna) och legosängsavgiften; enligt det nu framlagda förslaget kommer på staden hela denna skillnad. Jämväl i övrigt synes det nuvarande avtalsförslagets bestämmelser vara sådana, att man kan säga, att staden genom att godtaga desamma lagt i dagen sitt intresse för att icke genom överdrivna anspråk förhindra frågans avgörande. Man torde alltså med fog kunna göra gällande, att sistnämnda förslag fyller den av 1926 års riksdag uppställda fordran på ett avtal, som väsentligt bättre tillgodosåge statens intressen än sjukhusbyggnadssakkunnigas förslag.

Vad riksdagen nu senast anfört innebär emellertid icke, att riksdagen anser det föreliggande avtalsförslaget utan vidare böra godtagas. Härtill återkommer riksdagen i det följande.

I kritiken mot Kungl. Maj:ts föreliggande förslag rörande det s. k. karolinska sjukhuset har även framförts den anmärkningen, att varje ut-

redning saknades rörande de teoretiska institutionernas byggnadsbehov och kostnaderna för beredande åt dem av nya lokaler. I anledning härav vill riksdagen framhålla, att det här gäller ett synnerligen omfattande byggnadsföretag, vilket man tänkt sig genomfört i tre olika etapper. Under hela den tid, utredningen i ämnet pågått — mera än 10 år — har det aldrig varit fråga om annat än att i första hand tillgodose klinikernas byggnadsbehov, och häremot har varken från karolinska institutets, Kungl. Maj:ts eller riksdagens sida framförts någon erinran. Även institutets teoretiska professorer hava enhälligt ställt sig på denna ståndpunkt. Det ligger i sakens natur, att fullständiga nybyggnader för de teoretiska institutionerna komma att kräva ganska avsevärda kostnader. Men att redan nu uppgöra beräkningar för ett byggnadsföretag, som ligger så långt i framtiden som detta, torde vara skäligen meningslöst. Då de, som vid institutet bära ansvaret för den teoretiska utbildningen, samfällt förordat frågans lösning på föreslaget sätt, måste det förutsättas, att de också gjort klart för sig, att de teoretiska institutionerna tills vidare kunna hjälpa sig fram utan omfattande nybyggnader. Riksdagen kan därför icke tillmäta ovanberörda invändning någon större betydelse.

Riksdagen anser sig härmed hava bemött de väsentligaste av de invändningar, som framställts mot Kungl. Maj:ts förslag, utom vad angår själva byggnadsförslaget, sådant det föreligger i de av arkitekten C. Westman upprättade ritningarna med kostnadsförslag, ävensom avtalsförslagets innehåll i och för sig.

I fråga om byggnadsförslaget må erinras, att den av sjukhuskommisionen beräknade kostnadssumman utgör 24,339,077 kronor och att departementschefen genom uteslutning av den djurexperimentella avdelningen och emanationslaboratoriet kunnat minska detta belopp till 24,078,509 kronor. I sistnämnda summa ingå ej cancerföreningens och jubileumsfondens bidrag samt ej heller kostnaderna för vissa klinikefvers bostadshus, vilka sistnämnda kostnader äro avsedda att helt bestridas genom lån, som skulle förräntas och amorteras av inflytande hyresmedel.

Mot byggnadsförslaget hava särskilt i motionen I:341 riktats åtskilliga anmärkningar, och i motionen har påkallats uppskov med frågans avgörande, för att nytt förslag i detta avseende må kunna föreläggas riksdagen till nedbringande av kostnaderna och vinnande av en mera ändamålsenlig planläggning av byggnaderna.

Riksdagen kan visserligen icke i allo dela de i berörda motion framförda synpunkterna — sålunda synes den i motionen mot den radioterapeutiska kliniken riktade kritiken icke befogad, om hänsyn toges till utvecklingen på detta område av medicinen och nödvändigheten att planera denna del av sjukhusanläggningen så, att den motsvarar behovet för en avsevärd tid framåt — men i övrigt torde åtskilligt av vad i motionen anförts vara värt beaktande och i varje fall förtjänt att närmare övervägas. Även riksdagen har den uppfattningen, att kostnadssumman är hög, och håller före, att man med god vilja skall lyckas väsentligt nedbringa densamma. Riksdagen kan emellertid icke finna nödvändigt, att av denna anledning ett positivt avgörande i frågan uppskjutes. Enligt vad riksdagen förvissat sig om, äro de nu äskade 300,000 kronorna väsentligen avsedda för sådana förberedande arbeten — planering av tomten, väg- och ledningsarbeten m. m. — som kunna komma till utförande, oavsett hur det slutgiltiga byggnadsförslaget kommer att te sig. Riksdagen anser därför, att ett avgörande av frågan nu kan ske, oberoende av själva

byggnadsförslaget. I avseende å detta vill riksdagen hos Kungl. Maj:t an hålla, att Kungl. Maj:t låter verkställa en överarbetning av nämnda förslag, i syfte att kostnaderna för byggnaderna må väsentligt nedbringas. En dylik revision får givetvis icke leda till ett eftersättande av ändamålsenligheten; tvärtom är det angeläget att därvid även undersöka, om ej vissa ändringar möjligen kunna anses påkallade för att göra anläggningen bättre lämpad för sitt ändamål. Berörda överarbetning torde med hänsyn till sakens brådskande beskaffenhet böra föreläggas 1931 års riksdag.

Till frågan, huruvida det framlagda förslaget till avtal mellan staten och Stockholms stad respektive län är sådant, att det nu bör av riksdagen godkännas, har riksdagen ännu icke tagit ståndpunkt. Enligt riksdagens mening hade det ur statens synpunkt varit önskvärt, att staden å det nya sjukhuset tagit i anspråk vårdplatser i avsevärt större utsträckning än som skett. Härigenom skulle nämligen för staten kostnaderna för sjukhusanläggningen och dess drift givetvis komma att ställa sig billigare. Under de hittills med staden förda förhandlingarna har visserligen från stadens sida framhållits, att staden icke har något egentligt intresse av Norrbacka-sjukhuset såsom förlägningsplats för en del av sin sjukvård. Men riksdagen kan icke frigöra sig från tanken, att nya överväganden av denna sak möjligen skulle kunna giva ett annat resultat. Staden står veterligen för närvarande inför nödvändigheten att på flera av sina sjukvårdsinrättningar, bl. a. det Norrbackaområdet relativt närbelägna Sabbatsberg, företaga omfattande ny- och ombyggnader. Enligt riksdagens tanke borde det icke vara uteslutet, att staden vid nya förhandlingar kunde finna med sin fördel förenligt att i samband med inskränkning av sin sjukvårdsverksamhet på en eller annan av sina nuvarande sjukvårdsinrättningar belägga ett större antal platser på det blivande kliniska sjukhuset å Norrbackaområdet. Med hänsyn till vad nu anförts, synes det riksdagen, att då i all fall en överarbetning av byggnadsförslaget av riksdagen förutsatts, jämsides med denna överarbetning nya underhandlingar i ämnet lämpligen borde upptagas med staden, så att bägge dessa frågor kunde samtidigt på nytt föreläggas 1931 års riksdag. Vid sådant förhållande torde det icke vara tillräddigt, att riksdagen nu fastslår omfattningen av första etappens utbyggnader utan läser härmed böra anstå till nästkommande riksdag, då detta spørsmål uppenbarligen måste bedömas med hänsyn tagen till resultatet av de nya förhandlingarna med staden. Detsamma gäller naturligtvis även frågorna om byggnadsföretagets finansiering och beviljandet av för anläggningen erforderligt totalbelopp. Däremot torde vad riksdagen nu beslutat icke utgöra hinder för ett godkännande vid denna riksdag av Kungl. Maj:ts förslag i övrigt, vilket riksdagen anser sig böra bifalla.

Under återopande av vad sålunda anförts anmälde riksdagen, att riksdagen *dels* beslutat

1) att ett nytt kliniskt sjukhus, benämnt karolinska sjukhuset, samt nya lokaler för karolinska institutets teoretiska institutioner skulle uppföras å det s. k. Norrbackaområdet, vilket av 1927 års riksdag för ändamålet upplåtits;

2) att det nuvarande garnisonssjukhuset i Stockholm skulle sammanslås med karolinska sjukhuset i huvudsaklig överensstämmelse med de all-

männa grunder, som av chefen för försvarsdepartementet i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 14 mars 1930 förordats; samt

3) att de av chefen för ecklesiastikdepartementet i samma statsrådsprotokoll omförmälda åtgärderna för Norrbackaområdets ianspråktagande för markutbyte och för reglering av tomtgränsen skulle vidtagas;

dels ock till förberedande arbeten för karolinska sjukhuset anvisat för budgetåret 1930/1931 ett extra reservationsanslag av 300,000 kronor, av vilket belopp högst 30,000 kronor finge disponeras för förberedande arbeten för en ny vanförestalt å Norrbackaområdet.

Härjämte anhöll riksdagen i samma skrivelse, att Kungl. Maj:t täcktes dels låta verkställa och till 1931 års riksdag framlägga en överarbetning av föreliggande förslag till byggnader för karolinska sjukhuset, i syfte att kostnaderna för byggnaderna måtte avsevärt nedbringas, dels ock låta upptaga nya förhandlingar med Stockholms stad rörande samarbete för sjukhusets uppförande och drift, i syfte att staden måtte å sjukhuset belägga ett större antal platser än enligt det nu förevarande avtalsförslaget samt för 1931 års riksdag framlägga det förslag, vartill dessa förhandlingar kunde giva anledning.

Med föranledande av riksdagens nämnda skrivelse uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 14 juli 1930 åt en kommission att *ej mindre* upptaga nya förhandlingar med Stockholms stad rörande samarbete för karolinska sjukhusets uppförande och drift, i syfte att staden måtte å sjukhuset belägga ett större antal platser än enligt det förevarande avtalsförslaget, *än även* verkställa en överarbetning av föreliggande förslag till byggnader för sagda sjukhus, i syfte att kostnaderna för byggnaderna måtte avsevärt nedbringas; och skulle nämnda förhandlingar och överarbetning verkställas i huvudsaklig överensstämmelse med de synpunkter, som av riksdagen i dess nämnda skrivelse framhållits.

Med skrivelse den 28 november 1930 framlade härefter 1930 års sjukhuskommission betänkande och överarbetat förslag rörande uppförande av karolinska sjukhuset m. m. ävensom av arkitekten Westman upprättade förslagsritningar m. m. till sjukhuset.

De förhandlingar, som sjukhuskommissionen för fullgörandet av denna del av sitt uppdrag inledde med Stockholms stad, gävo till resultat, att Stockholms stads sjukhuskommitté förklarade sig för sin del icke kunna tillstyrka någon som helst utökning av det antal platser vid rikssjukhuset, som staden åtagit sig att bekosta.

Sjukhuskommissionen inledde liknande förhandlingar med sjukvårdsavdelningen av Stockholms läns landstings förvaltningsutskott men även dessa förhandlingar gävo negativt resultat.

1930 års sjukhuskommission framhöll i fråga om den andra delen av sitt uppdrag, överarbetningen av förslaget till byggnader för karolinska sjuk-

huset, inledningsvis i sitt betänkande, att den allvarligt bemödat sig att efterkomma riksdagens önskan om kostnadernas nedbringande. Detta hade också enligt kommissionens mening lyckats i en omfattning, som måste sägas vara betydande. Totalkostnaden för sjukhusets uppförande i första etappen hade sålunda nedbragts från 24,078,509 kronor till 21,319,050 kronor eller alltså med 2,759,459 kronor. Kostnadsminskningen hade uppnåtts genom vissa ändringar i planläggningen, begränsningar av åtskilliga utrymmen och förenklingar i byggnadssättet. I vissa fall hade den förnyade granskningen givit kommissionen tillfälle att vidtaga en del rättelser och ändringar, som medfört viktiga förbättringar.

Med utgångspunkt från en beräknad byggnadstid av omkring 8 år framlade kommissionen vidare följande

Tablå över erforderliga belopp under byggnadstiden och deras fördelning.

Byggn. år	Anslag från riksdagen	Anslag från Stockholms stad	Anslag från Stockholms län	Genom lån (106 enskilda vårdpl.)	Summa
1	300,000	—	—	—	300,000
2	1,500,000	—	—	—	1,500,000
3	1,900,000	1,100,000	400,000	350,000	3,750,000
4	1,900,000	1,100,000	400,000	350,000	3,750,000
5	1,900,000	1,100,000	400,000	350,000	3,750,000
6	1,900,000	1,100,000	400,000	350,000	3,750,000
7	1,900,000	1,270,000	270,000	350,000	3,790,000
8	626,984	—	—	183,016	810,000
	11,926,984	5,670,000	1,870,000	1,933,016	21,400,000

Härefter framlade Kungl. Maj:t för 1931 års riksdag proposition, nr 132, angående uppförande av byggnader för karolinska sjukhuset m. m.

I sin skrivelse den 28 maj 1931 (nr 286), vari riksdagen anmälde sitt beslut i anledning av omförmälda proposition nr 132 och i ämnet väckta motioner, anförde riksdagen bland annat följande:

Karolinska institutets byggnadsfråga fick, efter att under många år hava varit föremål för ingående utredningar och sedan förberedande åtgärder vid olika tillfällen beslutats av Kungl. Maj:t och riksdagen, år 1930 sin principiella lösning, i det att riksdagen då bestämde, att för institutets behov ett nytt kliniskt sjukhus samt nya lokaler för institutets teoretiska avdelningar skulle uppföras å det s. k. Norrbackaområdet i Solna socken invid Stockholm. Härmed hade riksdagen tagit slutgiltig ställning till själva huvudsaken. Vad åter angår sättet för realiserandet av detta omfattande byggnadsföretag, påkallade 1930 års riksdag förnyad utredning i två olika hänseenden, nämligen *dels* rörande möjligheten att åvägabringa ett sådant avtal med Stockholms stad, som innebar ett övertagande från stadens sida av ett större antal vårdplatser å det nya sjukhuset än enligt det då föreliggande preliminära avtalet, *dels ock* i fråga om byggnadsförslaget, för vilket kostnaderna enligt riksdagens mening borde genom en överarbetning väsentligt nedbringas.

Resultatet av den begärda nya utredningen föreligger nu i Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, varav inhämtas, att utredningen verkställts i

överensstämmelse med de av riksdagen givna direktiven. Tyvärr har densamma i det förra avseendet lämnat ett negativt svar, i det att Stockholms stad ställt sig avvisande gentemot anbudet att redan nu övertaga ett större antal vårdplatser. Tanken härpå får vid sådant förhållande givetvis tills vidare skjutas åt sidan. I det senare hänseendet däremot har den nya utredningen varit mera framgångsrik. En kostnadsbesparing av väsentligt mer än 2 millioner kronor har vunnits, och därtill kommer, att överarbetningen, enligt vad av sakkunniga bedömare vitsordats, i vissa avseenden lett till förbättringar av byggnadsförslaget rent sjukhustekniskt sett. Riksdagen anser sig böra särskilt framhålla, att den genom minskning av reservlokaler gjorda besparingen utgör endast en ringa del, knappast en tiondel, av den totala kostnadsminskningen, och att den ojämförligt största besparingen skett genom reduktion av byggnadskuben (med omkring 11 procent), ett mera koncentrerat byggnadssätt samt billigare byggnadskonstruktioner. Av kostnadsminskningen hänförs sig visserligen ett belopp av 281,024 kronor till en av 1930 års sjukhuskommission företagen nedsättning av å-priserna för grunder och bjälklag, vilka beräknats för högt i det förra förslaget, men även om denna summa frånräknas, uppgår likväl besparingen till närmare 2 ½ millioner kronor.

Nu senast påpekade förhållanden äro i och för sig ägnade att väcka tillfredsställelse. Å andra sidan synes det emellertid förklarligt, att då det gäller ett byggnadsföretag av den omfattning, varom här är fråga — enligt de nya beräkningarna skulle totalkostnaden för första etappens byggnader, fränsett utrustningskostnaderna, uppgå till 21,400,000 kronor, varav statens andel skulle utgöra i runt tal 11,900,000 kronor — förslaget, trots vidtagna nedskärningar och förbättringar, utsättes för kritik, och att ett ingående övervägande sker, beträffande frågan huruvida ej ytterligare besparingar kunna vidtagas utan ändamålsenlighetens eftersättande.

Den granskning riksdagen underkastat förslaget, har icke givit stöd för den uppfattningen, att förslaget även i det reviderade skick, vari det nu föreligger, skulle vara onödigt omfattande. Det beräknade platsantalet kommer enligt riksdagens övertygelse att väl motsvara behovet vid den tid, då sjukhuset står färdigt, och något slöseri med utrymmen eller eljest i fråga om byggnadernas anordning och arkitektoniska utstyrelse har icke kunnat påvisas. Riksdagen vill dock ingalunda göra gällande, att förslaget är sådant, att icke genom förändringar under byggnadsarbetets fortgång förenklingar och besparingar ävensom förbättrade anordningar kunna tänkas. Dylika förändringar förutsättas även i den kungl. propositionen skola bli möjliga, och riksdagen utgår från att ledningen av byggnadsarbetena skall så organiseras, att garantier erhållas för ett tillbörligt beaktande av besparingsintresset. Härtill återkommer riksdagen i det följande. Vid sin prövning av det överarbetade byggnadsförslaget har riksdagen emellertid icke funnit anledning till sådana anmärkningar mot detsamma, att skäl föreligga att ställa sig avvisande däremot. Tvärtom har riksdagen fått det intrycket, att förslaget i stort sett förtjänar att bli godtaget såsom den plan, efter vilken i huvudsak den stora sjukhusanläggningen bör komma till utförande.

Då riksdagen alltså anser sig kunna medgiva, att karolinska sjukhuset i sin första etapp kommer till utförande i huvudsak på det sätt, som framgår av det överarbetade byggnadsförslaget, vill riksdagen likväl vid detta medgivande knyta ett betydelsefullt villkor. Enligt departementschefens mening borde byggnadsförslaget handhavas av en särskild kommitté, vil-

ken skulle tillsättas av Kungl. Maj:t och bestå av representanter för »ekonomiska, medicinska och byggnadstekniska synpunkter» samt för Stockholms stad och Stockholms län ävensom för arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse och jubileumsfonden. Denna kommitté skulle äga företaga mindre ändringar i byggnadsplanen, därest de icke medförde ökade kostnader. Departementschefen yttrar vidare om kommitténs verksamhet, att han förutsätter, att vid de definitiva ritningarnas uppgörande och vid byggnadsarbetets utförande byggnadskommittén allvarligt bemödar sig att, så vitt möjligt är, nedbringa byggnadskostnaderna. Även riksdagen anser det lämpligast att, då det gäller ett så omfattande byggnadsföretag som det nu förevarande, där det dessutom är nödvändigt att stå i en nära kontakt med i medicinska och sjukvårdsfrågor sakkunniga personer, byggnadsföretaget omhänderhaves av en särskild kommitté, liksom i flera liknande fall tidigare skett. Denna kommitté vill riksdagen emellertid — utöver de åligganden, som i allmänhet böra påvila ett sådant organ och som i propositionen berörts — tillägga en alldeles speciell uppgift. Riksdagen anser det nämligen icke tillräckligt med en helt generell anmaning till kommittén att söka ernå besparingar i kostnaderna; enligt riksdagens mening bör såsom en av kommitténs viktigaste funktioner uttryckligen stadgas, att kommittén skall oavlåtligen genom i god tid verkställda undersökningar och beräkningar sträva att åstadkomma alla de förenklingar och besparingar, som äro förenliga med en ändamålsenlig anordning av sjukhusanläggningen. Denna kommitténs besparingsfunktion bör på lämpligt sätt komma till uttryck även i det sätt, varpå kommittén organiseras och sammansättes. Kommittén bör icke göras alltför omfattande, men nödvändigt är enligt riksdagens åsikt att besparingsintresset i densamma erhåller en eller flera särskilda representanter. Det torde vara förtjänt att övervägas, om ej detta intresse bäst tillgodosåges, därest — utom fackkunskapen — jämväl det praktiska lekmannaförståndet bleve i kommittén företrädd.

Såsom departementschefen framhållit, bör det tillkomma byggnadskommittén att på egen hand vidtaga mindre ändringar i byggnadsplanen, som ej äro ägnade att medföra ökade kostnader. Skulle det däremot bliva fråga om mera genomgripande omläggningar, vilket väl med ett företag av denna art och omfattning måste antagas komma att inträffa, bör det givetvis åligga kommittén att underställa saken Kungl. Maj:ts prövning. På Kungl. Maj:t ankommer sedermera att avgöra, huruvida frågan är av beskaffenhet att böra hänskjutas till riksdagen. Genom att år för år anvisningar å byggnadsanslaget måste äskas hos riksdagen, blir riksdagen i tillfälle att steg för steg följa och kontrollera byggnadsarbetenas fortskridande. Härvid har riksdagen möjlighet att tillse, att de ekonomiska synpunkterna vederbörligen beaktats och att i övrigt företaget skötes på ett rationellt sätt. I detta sammanhang vill riksdagen framhålla angelägenheten av att när byggnadsarbetena igångsättas detta sker på ett sådant sätt i fråga om den ordning, i vilken de olika byggnaderna komma till utförande, att ej eventuella besparingsåtgärder försvåras eller förhindras.

Riksdagen håller före, att den blivande byggnadskommittén näppeligen kommer att kunna på ett tillfredsställande sätt sköta sin uppgift, om den ej genom en generalplans upprättande gör klart för sig redan från begynnelsen, huru de olika delarna av tomtområdet lämpligen böra disponeras och huru hela anläggningen en gång i stora drag skall te sig i färdigt skick. Det synes önskvärdt, att riksdagen får taga del av denna plan, då riksdagen

nästa gång har att pröva frågan om anvisande av medel för sjukhusanläggningen.

Nu anförda synpunkter och önskemål beträffande byggnadskommittén förväntar riksdagen skola bliva behörigen iakttagna vid kommitténs organiserande och under dess arbete.

I likhet med departementschefen anser riksdagen, att kostnaderna för nämnda kommitté — vilka kostnader riksdagen förutsätter skola hållas inom måttliga gränser — böra bestridas av byggnadsanslaget. Så bör för övrigt över huvud taget ske med alla återstående utgifter för utredningar av olika slag, som skett i och för ifrågavarande anläggning.

De verkställda kostnadsberäkningarna kunna uppenbarligen icke vara annat än av approximativ beskaffenhet. Då riksdagen beviljar det äskade byggnadsanslaget, 11,626,984 kronor, vill riksdagen emellertid betona, att riksdagen icke endast betraktar denna summa som en maximisiffra, beträffande vilken under inga omständigheter något överskridande må ifrågakomma, utan även räknar med att hela beloppet ej skall bliva behöfligt för de angivna ändamålen.

I fråga om företagets finansiering ansluter sig Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag till det förslag, som härutinnan förelades 1930 års riksdag, med de ändringar allenast, som betingas av den lägre kostnadssumma, vartill den nya utredningen kommit. Riksdagen har ansett sig böra bifalla vad i förevarande avseende av Kungl. Maj:t föreslagits. Dock finner riksdagen nödigt att på en punkt göra ett förtydligande uttalande, nämligen i fråga om erläggandet av s. k. platskostnadsavgift för de 204 för »landet i övrigt» avsedda vårdplatserna. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle vederbörande sjukvårdsområden — fränsett Stockholms stad och län — vara befriade från att betala sådan avgift. Däremot framgår det icke fullt klart av propositionen, huru det i detta hänseende skulle ordnas för Stockholms stad och Stockholms län. Enligt riksdagens mening föreligga inga skäl att låta staden och länet komma i åtnjutande av dylik befrielse från platskostnadsavgift, utan de böra i den mån, de belägga omförmälda 204 platser, gälda nämnda avgift på sätt ursprungligen varit avsett även för övriga sjukvårdsområden.

Det ifrågasatta samarbetet med jubileumsfonden och cancerföreningen finner riksdagen vara för staten fördelaktigt och anser sig därför böra godkänna förslaget i denna del. Då i fråga om Stockholms stad och Stockholms län det icke visat sig möjligt att erhålla gynnsammare villkor än enligt förut upprättat preliminärt avtal, torde annan utväg icke erbjudas än att godtaga även vad härutinnan föreslagits.

I övrigt föranleder Kungl. Maj:ts förslag icke någon erinran från riksdagens sida.

Under åberopande av vad sålunda anförts anmälde riksdagen, att riksdagen, bland annat,

dels beslutat

att uppförandet av det nya kliniska sjukhus, benämnt karolinska sjukhuset, varom 1930 års riksdag fattat beslut, skall — med beaktande av vad riksdagen härutinnan ovan anført — i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten E. C. Westman år 1928 upprättade, numera överarbetade ritningar och kostnadsförslag i första byggnadsetappen omfatta:

a) följande kliniker med polikliniker, nämligen en medicinsk, en kirurgisk, en radioterapeutisk, en oftalmologisk, en oto-laryngologisk och en obstetrisk-gynekologisk klinik, ävensom ett röntgendiagnostiskt institut;

b) följande för klinikerna gemensamma inrättningar, nämligen isole-ringsavdelning, tandpoliklinik, centrallaboratorium, badavdelning, gym-nastikavdelning, apotek, desinfektionsavdelning, kök och matsalar, tvätt-inrättning, begravningskapell, personalbostäder, förråds- och verkstads-lokaler ävensom ångpanneanläggning; samt

c) en patologisk institution;

att med den radioterapeutiska kliniken skall sammanföras cancerföre-ningens i Stockholm nuvarande vårdanstalt för kräftsjuka, radiumhem-met, ävensom forskningsavdelningar, allt i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som en av Hans Maj:t Konungen tillsatt kommitté i be-tänkande den 23 maj 1929 angivit och som av honom godkänts, samt i en-lighet med den närmare överenskommelse, som Kungl. Maj:t kan komma att träffa med styrelserna för jubileumsfonden och cancerföreningen;

att avtal må träffas rörande samarbete för sjukhusets uppförande och drift mellan staten, Stockholms stad och Stockholms läns landsting i en-lighet med av chefen för ecklesiastikdepartementet i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 14 mars 1930 förordade samt av staden och landstinget godtagna bestämmelser;

att byggnadsföretaget skall — med beaktande av vad riksdagen härut-innan ovan anfört — finansieras i huvudsaklig överensstämmelse med de av nämnde departementschef i samma statsrådsprotokoll förordade grun-derna;

dels ock i enlighet härmed till ifrågavarande byggnadsarbeten i första etappen samt till bestridande av utgifter för uppgörande av detaljrit-ningar, arbetsbeskrivningar m. m., ävensom till övriga i samband med dessa byggnadsarbeten stående administrationskostnader beviljat ett be-lopp av 11,626,984 kronor samt därav för budgetåret 1931/1932 såsom extra reservationsanslag anvisat 750,000 kronor.

Med anledning av vad i riksdagens nyssnämnda skrivelse sålunda an-förts, tillsatte Kungl. Maj:t genom beslut den 3 juli 1931 en särskild bygg-nadskommitté. Till ledamöter i denna kommitté förordnades ledamoten av riksdagens första kammare, förutvarande statsrådet, häradshövdingen K. G. Th. Borell, professorn vid karolinska mediko-kirurgiska institutet C. G. A:son Forssell, ledamoten av riksdagens andra kammare, möbel-snickaren C. R. Jansson i Falun, borgarrådet W. E. Karlsson, professorn vid karolinska mediko-kirurgiska institutet E. S. H. Key, byggnadsingen-jören A. Nordström och arkitekten E. C. Westman samt till suppleanter generalfältläkaren F. J. Bauer, byrådirektören i lantmäteristyrelsen C. A. V. Hernlund, professorn vid karolinska mediko-kirurgiska institutet H. C.

Jacobæus, ledamoten av riksdagens andra kammare byggmästaren O. Johansson i Edsbyn, ledamoten av riksdagens andra kammare, f. d. kommunalkamreraren G. W. Källman, ledamoten av riksdagens första kammare, direktören V. E. Larsson i Lerdala och professorn vid karolinska mediko-kirurgiska institutet N. G. Söderlund. Tillika uppdrog Kungl. Maj:t åt Borell att vara byggnadskommitténs ordförande. Vidare anbefalldes Kungl. Maj:t byggnadskommittén att, med iakttagande av vad riksdagen därom i skrivelse den 28 maj 1931 anfört, uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med *dels* förslag till instruktion för kommittén, *dels ock*, i samband med avlåtande av framställning om anslag för karolinska sjukhuset för budgetåret 1932/1933, förslag till generalplan över hela Norrbackaområdets användning. På därom gjord ansökan har därefter Bauer entledigats från uppdraget att vara suppleant i kommittén.

Sedan kommittén avgivit förslag till instruktion och statskontoret, byggnadsstyrelsen och riksräkenskapsverket däröver yttrat sig, fastställde Kungl. Maj:t genom beslut den 23 oktober 1931 instruktion för nämnda kommitté. Samtidigt anbefalldes Kungl. Maj:t byggnadskommittén att uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med *dels* förslag angående förhandlingar beträffande överenskommelse mellan Kungl. Maj:t å ena, samt styrelserna för Konung Gustaf V:s jubileumsfond och cancerföreningen i Stockholm, å andra sidan, rörande sammanförande med den radioterapeutiska kliniken vid karolinska sjukhuset av cancerföreningens nuvarande vårdanstalt för kräftsjuka, radiumhemmet, ävensom forskningsavdelningar, *dels ock* utredning och förslag beträffande uppförande av en psykiatrisk klinik vid karolinska sjukhuset redan under första byggnadsetappen.

Genom beslut samma dag, den 23 oktober 1931, godkände Kungl. Maj:t för sin del de bestämmelser rörande samarbete för karolinska sjukhusets uppförande och drift mellan staten, Stockholms stad och Stockholms läns landsting, som återgivits i propositionen nr 132 till 1931 års riksdag och som såväl av staden och landstinget som av riksdagen enligt skrivelsen den 28 maj 1931 för dess del godkänts. I anslutning härtill har också den 23 oktober 1931 avtal träffats och underskrivits mellan statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar å ena sidan och Stockholms stads hälsovårdsnämnd, respektive Stockholms läns landstings förvaltningsutskott å den andra.

Genom beslut den 27 november 1931 uppdrog slutligen Kungl. Maj:t åt ledamöterna i byggnadskommittén Borell och Jansson i Falun att å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar med styrelserna för Konung Gustaf V:s jubileumsfond och cancerföreningen i Stockholm upptaga de förhandlingar, som angivits i ovannämnda beslut den 23 oktober 1931, samt att därefter till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till överenskommelse i ämnet.

Med skrivelser den 15 februari 1932 har nu byggnadskommittén i samband med framställning om anslag för budgetåret 1932/1933 till byggnader

för karolinska sjukhuset m. m. överlämnat ett förslag till generalplan för förläggningen å Norrbackaområdet av karolinska institutets samtliga kliniker, teoretiska institutioner och övriga inrättningar.

Nämnda generalplan återfinnes å sid. 27—48 i statsrådsprotokollet, var-till utskottet här tillåter sig att hänvisa.

I skrivelse samma dag — den 15 februari 1932 — har byggnadskommittén inkommit med framställning om äskande hos riksdagen av medel för budgetåret 1932/1933 till sjukhusets uppförande. Kommittén erinrar om den av 1930 års sjukhuskommission uppgjorda planen för finansiering av första etappen av sjukhusbygget, vilken plan godtagits såväl av Kungl. Maj:t som riksdagen, samt anför den tablå rörande byggnadskostnadernas fördelning under byggnadstiden, som i det föregående återgivits. Kommittén anför vidare bland annat:

För byggnadsarbeten för karolinska sjukhuset m. m. skulle alltså intill den 30 juni 1933 åtgå 1,480,000 kronor, medan de för ändamålet tillgängliga medlen uppgå till 982,169 kronor 34 öre. För budgetåret 1932/1933 erfordras alltså ett anslag motsvarande skillnaden — 497,830 kronor 66 öre — mellan omförmälda två belopp eller i avrundat tal 500,000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer kommittén, att Kungl. Maj:t ville i proposition föreslå riksdagen att av det av 1931 års riksdag till uppförande av byggnader för karolinska sjukhuset m. m. beviljade beloppet av 11,626,984 kronor för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag av 500,000 kronor.

Över den av byggnadskommittén uppgjorda generalplanen över Norrbackaområdet hava yttranden avgivits den 23 februari 1932 av kanslern för rikets universitet efter hörande av karolinska institutets lärarkollegium, den 24 februari 1932 av medicinalstyrelsen och den 24 februari 1932 av byggnadsstyrelsen.

Vidare har skattebetalarnas förening i en till Kungl. Maj:t ingiven framställning hemställt, att proposition till riksdagen rörande anslag till fortsatt utbyggnad av karolinska sjukhuset icke måtte »i sakens nuvarande synnerligen outredda skick» framläggas, utan att i stället utredningar i vissa i skrivelsen angivna avseenden först måtte verkställas.

För egen del har departementschefen anfört följande:

Såsom jag här ovan erinrat, beslöt 1927 års riksdag under vissa villkor upplåta det s. k. Norrbackaområdet till förlägningsplats för uppförande av ett nytt kliniskt sjukhus i Stockholm och nya lokaler för karolinska institutet. 1930 års riksdag beslöt, att ett nytt kliniskt sjukhus, karolinska sjukhuset, samt nya lokaler för karolinska institutets teoretiska institutioner skulle uppföras på nämnda område. Därefter bestämde 1931 års riksdag omfattningen av första byggnadsetappen och beslöt, att uppförandet av i denna etapp ingående byggnader skulle ske i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten C. Westman år 1928 upprättade, sedermera överarbetade ritningar och kostnadsförslag. Riksdagen uttalade vi-

dare, att byggnadskommittén borde upprätta en generalplan, utvisande »huru de olika delarna av tomtområdet lämpligen böra disponeras och huru hela anläggningen en gång i stora drag skall te sig i färdigt skick». Denna plan önskade riksdagen erhålla del av, då den nästa gång hade att pröva frågan om anvisande av medel till sjukhusanläggningen.

Med efterkommande av riksdagens sålunda uttalade önskan har Kungl. Maj:t anmodat byggnadskommittén att uppgöra det förslag till generalplan, för vilket jag förut redogjort. Av generalplanen torde framgå, att kommittén vid utarbetandet av densamma tagit hänsyn till riksdagens allmänna direktiv för planläggningen av Norrbackatomtens bebyggande. Byggnadskommittén säger sig jämväl hava i möjlig utsträckning beaktat de önskemål beträffande byggnadsplanens utformning, som framställts av särskilda, för ärendets utredning utsedda kommissioner och av karolinska institutets lärarkollegium.

Det är givetvis vid ett byggnadsföretag av den omfattning, det här gäller, och med hänsyn till nödvändigheten att fördela byggnadsarbetet över en lång tidsperiod av den allra största vikt, att företaget redan från begynnelsen planlägges med sådan omsorg, att samtidigt med att de mer nära till hands liggande behoven tillgodoses, även hänsyn tages till i framtiden till uppförande ifrågakommande byggnader och till den utveckling av företaget, som i andra hänseenden kan finnas erforderlig. Kommittén synes i förslaget till generalplan hava noga beaktat dessa önskemål. Av generalplanen framgår vidare, att kommittén genom vissa förändringar av byggnadsplanerna för första etappens byggnader lyckats hittills nedpressa byggnadskuben med i runt tal 11,900 m³. Kommittén har dock icke kunnat nu beräkna den kostnadsminskning, som kan föräntas av denna minskning av kubikinnehållet. Samtidigt meddelar kommittén, att även i åtskilliga andra hänseenden besparingar åstadkommit och ytterligare torde kunna åstadkommas. Jag understryker med tillfredsställelse dessa av kommittén lämnade uppgifter och vill samtidigt betona vikten av att vid byggnadsföretagets vidare planerande den största möjliga sparsamhet iakttagas, dock icke så att därigenom äventyras företagets behöriga och ändamålsenliga genomförande.

Det är emellertid givet, att en generalplan, sådan som den nu framlagda, mera tjänar som en översikt över huru man nu anser sig kunna planlägga de omfattande byggnadsföretag, om vilka här är fråga, än som en mer eller mindre noggrann ledning för byggnadsföretagets utförande. Under den avsevärda tid, som kommer att förflyta redan för realiserande av den första etappens byggnadsprogram, kan utvecklingen tvivelsutan komma att i mer än ett avseende medföra rubbningar eller jämkningar i de detaljer, som inrymmas i den framlagda generalplanen. Generalplanen visar emellertid, att alla de institutioner, över vilka den medicinska högskolan nu förfogar och i en nu beräknelig framtid kan tänkas komma att förfoga, på ett ändamålsenligt sätt kunna föreläggas å det av riksdagen för ändamålet upplåtna Norrbackaområdet.

Det tillkommer mig icke nu att ingå på de byggnadsföretag, som sträcka sig utöver den första etappens byggnader. Jag vill endast erinra därom, att i avseende å en eller annan av de härvid planerade institutionerna frågan om nybyggnader inom vissa år med nödvändighet tränger till sin lösning. Jag tänker närmast på de psykiatriska och pediatrika klinikerna, ävenså på en hud- och könsklinik. Genom förflyttning av den psykiatriska kliniken till Norrbackaområdet och nedläggande av psykiatriska sjukhuset å

Konradsberg kan dess mycket värdefulla tomt lösgöras för försäljning. Förutsättningen för byggandet av en klinik för hud- och könssjukdomar torde vara nedläggandet av sjukhuset Eira, till vars tomt staten är ägare. Härigenom kan även denna tomt försäljas. Försäljningssumman för ovan nämnda tomter uppgår till mer än ovannämnda klinikers byggnadskostnader. Likaså torde böra beaktas, att när en gång tiden kommer för karolinska institutets och serafimerlasarettets förflyttning, stora tomtområden inom stadens centrala delar bliva lediga, genom vilkas avyttring väsentliga bidrag kunna vinnas för de nya byggnadsföretagens finansiering. Med avseende på de pediatrika klinikerna är den ena förlagd till allmänna barnhuset, den andra till Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt. Blott av den förstnämnda kliniken kan i detta sammanhang ifrågakomma förflyttning. För byggandet av en sådan klinik å Norrbackaområdet är jämlikt avtal mellan barnhusets direktion och Stockholms stad ett belopp av 1,000,000 kronor avsatt att utgå från den s. k. Stockholmsfonden, som är bildad av försäljningsmedel från den barnhuset förut tillhöriga fastigheten Rålambshov.

Vad beträffar den av skattebetalarnas förening gjorda framställningen därom, att proposition i ämnet icke nu måtte avlätas till riksdagen, anser jag mig förhindrad att medverka härtill redan på den grund att ett utav riksdagen så sent som år 1931 fattat beslut därigenom skulle lämnas utan avseende.

Kommittén beräknar i skrivelse den 15 februari 1932 med anslagsäskanden för nästkommande budgetår, att intill den 30 juni 1933 för byggnadsarbeten för karolinska sjukhuset m. m. kommer att åtgå 1,480,000 kronor. De för ändamålet tillgängliga medlen uppgå till 982,169 kronor 34 öre. För budgetåret 1932/1933 skulle alltså erfordras ett anslag, lika med skillnaden mellan nyssnämnda belopp — 497,830 kronor 66 öre — eller i avrundat tal 500,000 kronor. Mot byggnadskommitténs beräkningar har jag icke funnit något att erinra.

Utskottets
yttrande.

De i ärendet väckta motionerna åsyfta, att riksdagen nu skulle frångå de grundläggande beslut, riksdagen åren 1927, 1930 och 1931 fattat ifråga om karolinska institutets nya kliniska sjukhus i Stockholm, det s. k. karolinska sjukhuset, ävensom angående förläggningen av de till nämnda institut hörande teoretiska institutionerna. I denna fråga, som mer än de flesta spörsmål, med vilka riksdagen under senare tider haft att taga befattning, varit föremål för ingående undersökningar och överväganden, har riksdagen genom nämnda beslut intagit den ståndpunkten, att samtliga för karolinska institutet behövliga institutioner och kliniker skola förläggas till en och samma plats, att denna plats skall vara Norrbackaområdet, och att staten i fråga om det nya undervisningssjukhuset skall vara sjukhusföretagare med Stockholms stad, Stockholms län samt konung Gustaf V:s jubileumsfond och cancerföreningen såsom medintressenter. I överensstämmelse härmed hava jämlikt riksdagens lämnade bemyndigande avtal slutits med staden, länet och omförmälda enskilda intressenter samt i övrigt omfattande förberedande åtgärder och arbeten vidtagits.

Det synes uppenbart, att under sådana förhållanden riksdagen icke kan

vilja företaga sig att uppriva de förut fattade besluten och rygga de träffade avtalen, såvida icke till äventyrs nya, synnerligen allvarliga och tvingande skäl nödga till en dylik ovanlig åtgärd.

Att så skulle vara fallet, hava motionärerna enligt utskottets mening icke lyckats uppvisa. Motionärernas argument äro i huvudsak desamma, som tidigare framförts mot förslaget om karolinska sjukhuset och som av riksdagen vid upprepade tillfällen prövats och befunnits icke vara av sådan styrka, att de borde utgöra hinder för förslagets förverkligande. Utskottet anser fördenskull obehövt att ånyo ingå i ett detaljerat bemötande av berörda argument. Endast vid ett par av huvudpunkterna vill utskottet något närmare uppehålla sig.

Frågan om formen för samarbetet med Stockholms stad är, såsom redan framhållits, efter moget övervägande avgjord och genom avtal befastad, och i något ändrat läge kan denna fråga icke sägas hava kommit genom planerna på ett nytt stort kommunalt sjukhus på Söder. Att ett dylikt sjukhus planerades, var känt och taget i vederbörligt betraktande redan då riksdagen förra året bestämde sig för att staten borde stå såsom företagare i fråga om det nya undervisningssjukhuset. Vad som sedan timat i detta avseende, synes icke giva anledning för riksdagen att ändra ståndpunkt. Då i motionerna stort avseende fästes vid framkomna uppgifter rörande det blivande Södersjukhusets billighet och ändamålsenlighet, torde det vara förtjänt att påpekas, först och främst, att, såvitt utskottet har sig bekant, detta sjukhus icke planlagts med hänsyn till att undervisning där skulle äga rum, varför jämförelser i kostnadshänseende mellan samma sjukhus och en såsom undervisningssjukhus planlagd sjukvårdsinrättning måste bliva vilseledande, samt vidare, att Södersjukhusets uppförande ännu icke ens beslutats av stadens vederbörande myndigheter utan att frågan härom fortfarande befinner sig på ett förberedande stadium, varför man vid diskussionen om detta sjukhus ännu så länge är hänvisad till blott tämligen ovissa kalkyler.

Det är visserligen riktigt, såsom särskilt i motionerna I: 76 och II: 152 framhållits, att, sedan 1931 års riksdag fattade sitt beslut i ämnet, så till vida något nytt inträffat, som den väntade ekonomiska krisen genom särskilda omständigheter ytterligare försvårats, och att därför en sträng återhållsamhet med statsutgifter är mera än eljest av nöden. Det bör dock framhållas, att varje siffermässig minskning av budgetens utgiftssida icke utan vidare är liktydig med klok sparsamhet. Utskottet har noga övervägt, huruvida i detta fall den statsfinansiella situationen bör föranleda det beslutade byggnadsföretagets inställande eller uppskjutande. Härvid har utskottet kommit till den uppfattningen, att när det gäller ett företag som detta, vilket sträcker sig över en betydande tidsperiod, det icke kan anses välbetänkt, att låta mer eller mindre tillfälliga krisförhållanden inverka avgörande på verksamhetens fortgång. Vidare är utskottet av den

meningen, att det statsintresse, som påkallat företagens igångsättande, är av sådan vikt, att verksamheten bör fullföljas även under svåra tider. Det får dessutom ej förglömmas, att en stor mängd människor genom företagens upprätthållande komma att erhålla arbete.

I motionen I: 322 har gjorts gällande, att den framlagda generalplanen icke skulle vara av den beskaffenhet, 1931 års riksdag avsett, i det den till följd av bristande fullständighet icke skulle möjliggöra för riksdagen att bilda sig en uppfattning i stora drag om Norrbackaanläggningens ekonomiska innebörd. »Generalplanen» — heter det i motionen — »innehåller inga som helst uppgifter vare sig om de i anläggningen ingående byggnadskropparnas volym eller om de för deras uppförande erforderliga anslagen. Driftkostnadskalkyler saknas också fullständigt.»

I anledning härav vill utskottet framhålla, att, såvitt utskottet kunnat bedöma saken, avsikten med generalplanen från riksdagens sida var att redan från begynnelsen erhålla en ungefärlig föreställning om möjligheterna för tomtområdets lämpliga utnyttjande för avsett ändamål och huvuddragen av anläggningens blivande utseende. I dessa hänseenden synes den nu framlagda planen vara så fullständig, som skäligen kan begäras. Att dessutom ifråga om byggnader, som kanske icke skola komma till utförande förrän tjugu à trettio år framåt i tiden, uppställa det kravet, att byggnadskropparnas volym och de för deras uppförande erforderliga anslagen samt drifkostnaderna skola angivas, kan enligt utskottets mening ej rimligen ifrågakomma. Dylika uppgifter måste bli alltför osäkra för att vid en vederhäftig prövning kunna tillmätas något värde.

Vad i övrigt angår generalplanens innehåll, synes det utskottet utslutet, att riksdagen nu skulle på något sätt i detalj binda sig vid en användning av Norrbackaområdet, på sätt planen anger, även ifråga om kommande byggnadsetapper och karolinska institutet närstående men till detsamma i egentlig mening ej hörande inrättningar. Den långa byggnadstiden kommer säkerligen att kräva åtskilliga förändringar. Emellertid vill utskottet uttala önskvärdheten av att, i den mån ej ändamålsenligheten härigenom eftersättes, möjligheterna till en något starkare koncentration tagas under övervägande, särskilt beträffande de teoretiska institutionerna. Härigenom torde ej obetydliga kostnadsbesparingar kunna göras.

Av vad utskottet ovan anfört torde framgå, att utskottet icke kan biträda de i motionerna I: 76 och II: 152 samt I: 322 och II: 477 framställda yrkandena.

Mot Kungl. Maj:ts förslag har utskottet intet att erinra.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herrar Wohllins m. fl., Carlströms m. fl., Westmans m. fl. samt Johansons i Hallagården m. fl. ovannämnda motioner (I: 76 och II: 152 samt I: 322 och

II: 477), av det till uppförande av byggnader för karolinska sjukhuset i Stockholm m. m. av 1931 års riksdag beviljade beloppet av 11,626,984 kronor för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag av 500,000 kronor.

Stockholm den 6 maj 1932.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Kvarnzelius, Lindblad, Olof Olsson, Bergqvist, Nilsson* i Gränebo, *Nilsson* i Malmö, *Svensson* i Kompersmåla, *Rosén, Johansson* i Fredrikslund, *Wallés, Thelin* och *Pauli* samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Nilsson* i Bonarp, *Bengtsson* i Norup, *Törnkvist* i Karlskrona, *Strindlund, Olsson* i Blädinge, *Wigforss, Holmgren, Eriksson* i Stockholm, *Olofsson* i Digernäs och *Lindskog*.

Reservationer:

1:o) av herrar *Nilsson* i Gränebo, *Rosén* och *Strindlund*, som ansett, att utskottets yttrande och förslag bort erhålla följande lydelse:

»Sedan förra årets riksdag biföll Kungl. Maj:ts proposition med förslag till karolinska sjukhusets första utbyggnadsetapp, har den statsfinansiella situationen undergått en allvarlig försämring. Den allmänna krisens svåra verkningar avspeglade sig redan i årets statsverksproposition, enligt vilken budgeten för nästkommande budgetår endast kunde balanseras genom tillgripande av kännbara skattehöjningar. Den ytterligare skärpning av den ekonomiska krisen, som därefter ägt rum, har haft till följd, att jämvikt i riksstaten anses icke kunna uppnås utan tillgripande av än större skattehöjningar än de i statsverkspropositionen föreslagna. Därtill kommer, att de statsfinansiella framtidsutsikterna — genom skatteunderlagets redan konstaterade starka minskning och den väntade nedgången av statens inkomster överhuvud — te sig mörka. Detta har också föranlett chefen för finansdepartementet att tillkalla sakkunniga med uppgift att redan nu verkställa förberedande undersökningar rörande den statsverksproposition, som skall föreläggas nästa års riksdag, i syfte att ernå största möjliga besparingar.

Inför dessa fakta synes det utskottet nödvändigt, att även karolinska sjukhusets byggnadsfråga blir föremål för en förnyad omprövning. Det förefaller utskottet, som innebure det ett underskattande av räckvidden av den senaste tidens händelser, därest detta stora och dyrbara samt ännu icke i nämnvärd grad påbörjade byggnadsföretag, vilket planlagts under helt andra och bättre statsfinansiella förutsättningar än de nu rådande, alldeles skulle undandragas en dylik förnyad granskning. En sådan granskning synes så mycket mera påkallad, som flertalet andra anslag, och icke minst kulturanslagen, på sätt ovan erinrats, komma att undergå en särskild omprövning och säkerligen i många fall komma att få vidkännas starka beskränningar.

Vidare är att märka, att en fullständig generalplan, innefattande beräkningar över hela Norrbackaanläggningens byggnads- och driftkostnader, såsom påvisats i motionerna I: 322 och II: 477, icke blivit framlagd för årets riksdag. En dylik generalplan synes utskottet i föreliggande statsfinansiella situation vara desto mera nödvändig, som riksdagen icke nu bör taga på sitt ansvar att bifalla anslagsäskanden, vilkas framtida ekonomisk räckvidd riksdagen icke kan överblicka. Önskvärdheten för statsmakterna att före beviljandet av anslag till nya byggnadsföretag äga tillgång till såvitt möjligt fullständiga kostnadsberäkningar har för övrigt även understrukits av statens organisationsnämnd i en så sent som i november 1931 till Konungen ställd skrivelse. Organisationsnämnden framhöll i denna skrivelse bl. a. 'önskvärdheten av att vid framläggande till behandling av frågor rörande åtagande av nya uppgifter eller anordnande av nya institutioner noggranna beräkningar från början verkställas över blivande årliga kostnader av olika slag, som av åtgärden ifråga kunna komma att följa, såsom personalkostnader, driftkostnader m. m.', och nämnden tillade, att det icke torde vara oberättigat uttala, att utredningen i dessa stycken hittills ofta varit avsevärt bristfällig.

Ett ytterligare starkt talande skäl för en förnyad omprövning av karolinska sjukhusets byggnadsfråga ligger numera däruti, att Stockholms stad nyligen framlagt utredning rörande ett nytt centralsjukhus på Söder. Med hänsyn till det förändrade läge, vari frågan härigenom kommit, anser utskottet, i anslutning till de i motionerna I: 76 och II: 152 framförda synpunkterna, att möjligheten av en förläggning av den medicinska undervisningen till detta sjukhus bör upptagas till ingående och förutsättningslös prövning. En sådan prövning bör icke endast omfatta frågans ekonomiska sida, utan utsträckas till att avse ärendet i hela dess vidd och sålunda även möjligheten att genom en dylik lösning ernå vissa fördelar för den medicinska undervisningen och forskningen. Det synes utskottet bl. a. kunna ifrågasättas, huruvida icke ett samgående mellan staten och staden vid Södersjukhuset i hög grad skulle kunna befordra en snabb lösning av karolinska sjukhusets *hela* byggnadsfråga. Om Norrbackaanlägg-

ningen fullföljes, lär det kunna antagas, att det kommer att dröja en högst avsevärd tid, innan staten kan få medel disponibla för byggandet av de i Norrbackaanläggningens andra och tredje byggnadsetapper ingående lokalerna för teoretiska institutioner och kliniker, för så vitt ej andra och mera trängande behov i landets olika delar skola tillbakasättas.

I nuvarande situation synes alltså ett uppskov med riksdagens slutliga ställningstagande till karolinska sjukhusets byggnadsfråga böra komma till stånd. Därvid bör i första hand förhandlingar äga rum rörande möjligheten att under medverkan från Stockholms stads och Stockholms läns sida — vid en ur vetenskaplig synpunkt fullt tillfredsställande lösning — nedbringa kostnaderna genom en förläggning av den medicinska undervisningen jämte karolinska institutets teoretiska institutioner i anslutning till Stockholms stads planerade centralsjukhus på Söder. Skulle Stockholms stad, trots den nu inträdda ekonomiska situationen, icke befinnas villig till sådant samarbete, ehuru detta måste lända till båda parternas nytta, bör en fullständig generalplan över Norrbackaanläggningen utarbetas, så att riksdagen erhåller möjlighet att överblicka detta företags ekonomiska räckvidd.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt i anledning av de i ämnet väckta motionerna I: 76, II: 152 samt I: 322 och II: 477, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta en undersökning rörande möjligheten att under medverkan från Stockholms stads och Stockholms läns sida nedbringa kostnaderna för karolinska institutets nybyggnader genom samverkan, på sätt ovan angivits, och att, därest denna väg visar sig icke framkomlig, Kungl. Maj:t ville låta utarbeta och för riksdagen framlägga fullständig generalplan över hela Norrbackaanläggningens byggnads- och driftkostnader.»

2:o) av herr *Olof Olsson*.